

Globální experiment - voda

Dne 22. března 2011, ke Světovému dni vody byly spuštěny webové stránky pro registraci a publikaci výsledků globálního experimentu. Registrace probíhá na webových stránkách <http://water.chemistry2011.org/web/iyc/home>. Součástí těchto stránek je rovněž fórum, prostřednictvím kterého si účastníci mohou vyměňovat své zkušenosti.

Podrobnější návod k provedení experimentů je dostupný v angličtině na webových stránkách <http://water.chemistry2011.org/web/iyc/experiments>. Doporučujeme především učitelům k přečtení. U jednotlivých anglických postupů jsou rovněž tabulky pro vyplňování naměřených údajů a je popsán způsob jak výsledky publikovat.

Globální experiment je tvořen ze čtyř jednoduchých chemických pokusů, kterými se zjistí pH a salinita lokální vody a vyzkouší se procesy čištění vody filtrací a solární destilací. V závislosti na učebních osnovách je možné provést pouze některé pokusy. Celý tento experiment má především ukázat smysl globální vědecké spolupráce, význam vody jako nenahraditelného přírodního zdroje a v neposlední řadě se snaží zpopularizovat chemii mezi žáky a studenty. Zjednodušený postup pokusů v českém jazyce je uveden dále.

Měření pH místní vody

Do 3 průhledných nádobek nalijte po 0,5 cm sloupce vzorku vody, přidejte do každé 3 kapky bromthymolové modři a vyhodnoťte pH podle stupnice na 1 desetinné místo. V případě, že pH vyjde rovno nebo větší než 7,6 opakujte celý test s jiným indikátorem: m-kresolovým purpurem (m-kresolsulfonftalein).

Z výsledků vhodnějšího indikátoru vypočítejte průměrnou hodnotu pH a potom vypočítejte průměrnou naměřenou hodnotu pH pro celou třídu. Výsledky učitel zaneše do databáze globálního experimentu.

Měření salinity (slanosti) vody

Pro tento experiment je samozřejmě nejvhodnější mořská voda, lze ale použít i slanou minerální vodu. V případě nedostupnosti je možné tento experiment přeskočit.

Na předem zváženou plochou misku nalijte přesně změřený objem vzorku vody (min 100 ml), zvažte rovněž vodu s miskou dohromady, hmotnosti si zaznamenávejte. Nechejte vodu odpařit na slunci nebo zahříváním (nesmí vřít). Skutečný konec, kdy je veškerá voda odpařena, určíte opakovaným zvážením vychladlé misky v intervalu 15 – 30 min, kdy hmotnost se již s časem nebude měnit. Vypočítejte absolutní salinitu S podle vzorců:

$$m_S = m_{D+S} - m_D \quad (\text{g})$$

$$m_{SW} = m_{D+S} - m_D \quad (\text{g})$$

$$S = \frac{m_S}{m_{SW}} \times 1000 \quad (\text{g/kg})$$

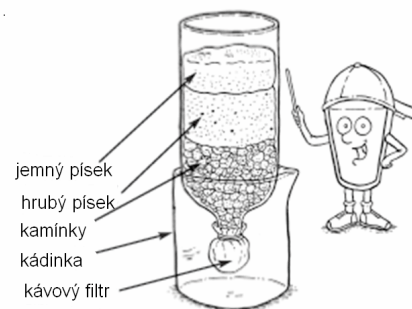
m_S ..... hmotnost soli; m_{D+S} ..... hmotnost misky se solí; m_D ..... hmotnost misky;
 m_{SW} ..... hmotnost slané vody; m_{D+S} ..... hmotnost misky se slanou vodou;
 S ..... salinita

Vypočítejte průměrnou naměřenou hodnotu salinity pro celou třídu. Výsledky učitel zanes do databáze globálního experimentu.

Filtrace vody

Čištění vody

Odeberte vzorek vody do dvoulitrové plastové láhve a zaznamenejte vzhled vody a pach. Odstraňte plynovou složku vody protřepáváním (30s) a přeléváním do druhé nádoby (10x). Přidejte dvě lžičky kamence a míchejte pět minut. Opět popište vzhled a pach vody. Nechte vodu stát 20 min. V 5-ti minutových intervalech vodu znovu popište a pozorování zaznamenejte. Sestavte si filtrační aparaturu dle obrázku.

Promyjte aparaturu 3 l čisté vody. Tuto vodu vylijte. Přefiltrujte 2/3 vzorku vody (snažte se zabránit přelití usazených sedimentů). Znovu popište vzhled a zaznamenejte. Vyfoťte vzorky filtrované a nefiltrované vody vedle sebe. Výsledky učitel zanes do databáze globálního experimentu.

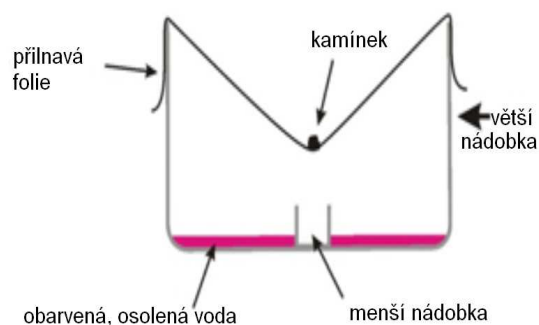
Dezinfekce

(Použijte se dezinfekční prostředek obsahující chlornan sodný např. (SAVO), ! žíravina, voda ani po dezinfekci není pitná, u nižších ročníků provede experiment učitel.)

Určujte přítomnost volného chloru v přefiltrované vodě pomocí testovacích papírků. Výsledky zaznamenejte. Přidávejte dvě kapky dezinfekčního prostředku, míchejte pět sekund, stanovujte chlor, zaznamenejte výsledky. Postup opakujte, dokud nezaznamenáte přebytek volného chloru, pak počkejte 10 min a znovu otestujte na přítomnost chloru. Opakujte přidávání dezinfekce, dokud volný chlor nepřetrvává i po 10 min. Spočítejte počet spotřebovaných kapek a případně vypočítejte průměrnou hodnotu pro celou třídu.

Solární destilace

Sestavte aparaturu podle obrázku. Do nádoby nalijte změřený objem horké vody, tak aby výška sloupce vody byla kolem 1cm. Přidejte potravinářské barvivo a lžičku soli. Doprostřed nádoby umístěte další nádobku (sklenici, kádinku) a celé zakryjte přilnavou folií (potravinářskou), kterou můžete po obvodě k nádobě ještě připevnit lepicí páskou, gumičkou.

Doprostřed folie nad menší nádobku dejte kamínek. Umístěte aparaturu na slunce nejméně na jednu hodinu, dokud se v malé nádobce neobjeví voda. Popište barvu vody v malé nádobce a otestujte její slanost.

Vypočítejte procenta purifikované vody.

$$\% \text{ purifik. vody} = \frac{\text{získaný objem (malá nádobka)}}{\text{celkový objem vody použité pro experiment}} \times 100$$

Máte nápad jak toto zařízení vylepšit? Navrhněte jiné řešení. Veškeré výsledky učitel zanes do databáze globálního experimentu.

Kordinační osobou za Českou republiku je:

doc. RNDr. Václav Slovák, Ph.D.

Přírodovědecká fakulta

Ostravská univerzita v Ostravě

[30. dubna 22](#)

701 03 Ostrava

e-mail: vaclav.slovak@osu.cz